

Mistä saisi luomutaimia?

Luomuliiketoiminnan kehittäminen Keski-Suomessa -hanke

Eeva-Liisa Neuvonen, ProAgria Keski-Suomi,

Lisäykset Marjo Marttinen, ProAgria Keski-Suomi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Sisältö

- Mansikan luomulisäysaineisto, **myös muiden marjakasvien lisäysaineistoja**
- Tavanomaisen lisäysaineiston käytön ehdot
- Poikkeusluvut tavanomaisen lisäysaineiston käytölle
- Teinitaimet
- LuomuKS-hankkeen mansikan havaintopellon esittely

Kuvat: Eeva-Liisa Neuvonen

Lokalt sortbenämning	Maa, jossa laji on hyväksytty (septävalhöönd) sort som testat och godkänd sorten för sortförteckningen	Företag/Leverantör	Fuhj/Tel. Fax.	e-mail/www	Päivämäärä, josta alkaen erä on saatavilla datum de partier blir tillgängligt	Päivämäärä, jolloin erä on ilmoitettu luotteluun datum de partier anmäts till förteckningen	Valvovan viranomaisen tunnusnumero/ namn och signum för övervakande myndighet	Kaupparenumerot/handelpartier
----------------------	--	--------------------	----------------	------------	---	---	---	-------------------------------

Mansikka/ jordgubbar	Fragaria x ananassa	Takaisin			15.2.2018			
Allegro	Hollanti	Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.3.2018 alkaen	8.2.2018	NL-BIO-01	
Bounty	Suomi	Luomutila Jari Sallinen	p. (0400) 238 898	sallinen.jari@gmail.com	1.2.2017 alkaen	23.1.2017	FI-EKO-201	FI-EVIRA-19174
Bounty, paakkutaimet		Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.2.2018 alkaen	1.1.2009	FI-EKO-201	FI KTTK 1849
Darselect	Ranska	Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.3.2018 alkaen	30.11.2015	NL-BIO-01	
Honeoye, frigotaimet		Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.3.2018 alkaen	30.11.2015	NL-BIO-01	
Honeoye, paakkutaimet	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.2.2018 alkaen	21.12.2012	FI-EKO-201	FI KTTK 1849
Korona	Suomi	Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.2.2018 alkaen	30.11.2015	NL-BIO-01	
Lumotar	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.2.2018 alkaen	12.2.2018	FI-EKO-201	FI KTTK 1849
Polka, paakkutaimet	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.2.2018 alkaen	1.1.2009	FI-EKO-201	FI KTTK 1849
Polka	Suomi	Ihalan tila Oy	p. (0500) 723 996	mervi.pirila@ihalantila.fi	1.8.2017 alkaen	14.6.2017	FI-EKO-201	FI EVIRA 54499
Polka	Suomi	Keskitalo Antti	p. (040) 509 2326	antti@keskitalontila.fi	3.9.2013 alkaen	5.9.2013	FI-EKO-201	FI EVIRA 54834
Polka	Suomi	Luomutila Jari Sallinen	p. (0400) 238 898	sallinen.jari@gmail.com	1.2.2017 alkaen	23.1.2017	FI-EKO-201	FI-EVIRA-19174

15.2.2018

Uutena tulossa
Peuraniemen
taimitarha:
-Jonsok
-Honeoye
-Polka
paakkutaimet

Heinäkuusta
2018 alkaen

6.3.2018

Lokalt sortbenämning	Maa, jossa laji on hyväksytty (septävalhöönd) sort som testat och godkänd sorten för sortförteckningen	Företag/Leverantör	Fuhj/Tel. Fax.	e-mail/www	Päivämäärä, josta alkaen erä on saatavilla datum de partier blir tillgängligt	Päivämäärä, jolloin erä on ilmoitettu luotteluun datum de partier anmäts till förteckningen	Valvovan viranomaisen tunnusnumero/ namn och signum för övervakande myndighet	Kaupparenumerot/handelpartier
----------------------	--	--------------------	----------------	------------	---	---	---	-------------------------------

Polka	Suomi	Myko-Plant Oy	p. (040) 881 8436	markku@haukioja.com	20.6.2012 toimitus	15.6.2012	FI-EKO-201	FI KTTK 5082
Polka		Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.2.2018 alkaen	30.11.2016	NL-BIO-01	
Rumba	Alankomaat	Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.2.2018 alkaen	30.11.2015	NL-BIO-01	
Salsa	Alankomaat	Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.2.2018 alkaen	30.11.2015	NL-BIO-01	
Sonata	Alankomaat	Järvenkylä Oy	p. (050 571 7333	elina.jarvinen@jarvenkyla.fi	1.2.2018 alkaen	30.11.2015	NL-BIO-01	
Valotar (paakku)	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.2.2018 alkaen	12.2.2018	FI-EKO-201	FI KTTK 1849

Peuraniemeltä ja
Ihalasta
varmennettuja
luomutaimia.

ProAgria Keskusten ja ProAgria Keskusten Liiton htmatisjärjestelmälle on myönnetty ryhmäsertifikaatti

Maa, jossa lajike on
hyväksytty
lajikeluetteloon/ lant
som testat och godkänt
sorten för
sortförteckningen

Toimittaja/ Leverantör

Puh./Tel. Fax.

e-mail/www

Päivämäärä, josta
alkaen erä on
saatavilla/ datum
då partiet blivit
tillgängligt

Päivämäärä,
jolloin erä on
ilmoitettu
luetteloon/ datum
då partiet anmäls
till förteckningen

Valvojan
viranomaisen
tunnusnumero/
namn och signum
för övervakande
myndighet

Kauppamerkit/
handelspartnr.

Mustaherukka/ svartvinbär

Ribes nigrum

[Takaisin](#)

Lajike/ sortbenämning	Maa	Toimittaja/ Leverantör	Puh./Tel. Fax.	e-mail/www	Päivämäärä, josta alkaen erä on saatavilla/ datum då partiet blivit tillgängligt	Päivämäärä, jolloin erä on ilmoitettu luetteloon/ datum då partiet anmäls till förteckningen	Valvojan viranomaisen tunnusnumero/ namn och signum för övervakande myndighet	Kauppamerkit/ handelspartnr.
Hedda	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.2.2018 alkaen	12.2.2018	FI-EKO-201	FI KTTK 1849
Melalahti	Suomi	Nyysönen Mervi/ Puutarha Nyysönen	p. (0400) 142 960	puutarhanyysonen@suomi24.fi	1.5.2009	30.1.2009	FI-EKO-201	FI KTTK 75056
Mikael	Suomi	Luomutila Jari Sallinen	p. (0400) 236 696	sallinen.jari@gmail.com	toimitus elokuu2017 alkaen	23.1.2017	FI-EKO-201	FI-EVIRA-19174
Mortti	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.1.2014	1.1.2009	FI-EKO-201	FI KTTK 1849
Ola	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.1.2014	1.1.2009	FI-EKO-201	FI KTTK 1849

Punaherukka/ trädgårdsvinbär

Ribes rubrum

[Takaisin](#)

Punainen Hollantilainen		Nyysönen Mervi/ Puutarha Nyysönen	p. (0400) 142 960	puutarhanyysonen@suomi24.fi	28.1.2013	28.1.2013	FI-EKO-201	FI KTTK 75056
----------------------------	--	--------------------------------------	-------------------	--	-----------	-----------	------------	---------------

Valkoherukka/ vita vinbär

Ribes rubrum

[Takaisin](#)

Valkea Hollantilainen		Nyysönen Mervi/ Puutarha Nyysönen	p. (0400) 142 960	puutarhanyysonen@suomi24.fi	28.1.2013	28.1.2013	FI-EKO-201	FI KTTK 75056
-----------------------	--	--------------------------------------	-------------------	--	-----------	-----------	------------	---------------

PRO
Agria

ProAgria Keskusten ja ProAgria Keskusten Liiton
johtamisjärjestelmälle on myönnetty ryhmäsertifikaatti

Lajike/ sortbenämning	Maa, jossa lajike on hyväksytty lajikeluettelo/ lant som testat och godkänt sorten för sortförteckningen	Toimittaja/ Leverantör	Puh./Tel. Fax.	e-mail/www	Päivämäärä, josta alkaen erä on saatavilla/ datum då partiet blivit tillgängligt	Päivämäärä, jolloin erä on ilmoitettu luettelo/ datum då partiet anmälts till förteckningen	Valvojan viranomaisen tunnusnumero/ namn och signum för övervakande myndighet	Kauppamerkinumerot/ handelspartinr.
-----------------------	--	------------------------	----------------	------------	--	---	---	-------------------------------------

Viherherukka/ vinbär Ribes nigrum

[Takaisin](#)

Venny	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.1.2014	17.1.2014	FI-EKO-201	FI KTTK 1849
Vertti	Suomi	Nyysönen Mervi/ Puutarha Nyysönen	p. (0400) 142 960	puutarhanyysonen@suomi24.fi	1.5.2008	31.12.2007	FI-B	FI KTTK 75056
Vilma	Suomi	Koskinen Jari	p. (040) 588 8185	jari.koskinen@parnet.fi	1.1.2014	17.1.2014	FI-EKO-201	FI KTTK 1849

Lajike/ sortbenämning	Maa, jossa lajike on hyväksytty lajikeluettelo/ lant som testat och godkänt sorten för sortförteckningen	Toimittaja/ Leverantör	Puh./Tel. Fax.	e-mail/www	Päivämäärä, josta alkaen erä on saatavilla/ datum då partiet blivit tillgängligt	Päivämäärä, jolloin erä on ilmoitettu luettelo/ datum då partiet anmälts till förteckningen	Valvojan viranomaisen tunnusnumero/ namn och signum för övervakande myndighet	Kauppamerkinumerot/ handelspartinr.
-----------------------	--	------------------------	----------------	------------	--	---	---	-------------------------------------

Vadelma/ hallon Rubus idaeus

[Takaisin](#)

Mesivadelma	Suomi	Nyysönen Mervi/ Puutarha Nyysönen	p. (0400) 142 960	puutarhanyysonen@suomi24.fi	1.5.2014	5.3.2014	FI-EKO-201	FI KTTK 75056
Keltainen vadelma	Suomi	Nyysönen Mervi/ Puutarha Nyysönen	p. (0400) 142 960	puutarhanyysonen@suomi24.fi	1.5.2014	5.3.2014	FI-EKO-201	FI KTTK 75056

PRO
Agria

ProAgria Keskusten ja ProAgria Keskusten Liiton johtamisjärjestelmälle on myönnetty ryhmäsertifikaatti

Luomutaimien saatavuus ja laatu

- Luomutaimia on ollut vähän saatavilla
- Luomumansikan tilaukset tehtävä ajoissa, viimeistään elokuussa, jotta taimituottajat ehtivät tilata mikrolisätyn aineiston ajoissa
- Luomutaimien laatu ei aina ole ollut riittävällä tasolla
- Jos huonoa taimimateriaalia tulee, kannattaa reklamoida

Tavanomainen lisäysaineisto

- Tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön **oltava AINA LUPA:**
  - joko [Eviran yleinen lupa](#)
    - jos luomutuotettua lisäysaineistoa ei ole saatavilla
    - Eviran yleinen lupa koskee ainoastaan siemeniä ja kasvullista lisäysaineistoa (esim. pistokkaita, ei satotaimia tai emotaimia)
  - Tai ELY-keskuksen viljelijäkohtainen lupa
    - Jos luomutaimia ei ole saatavilla tai sopivaa lajiketta ei löydy, ELY voi myöntää luvan tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön
    - Haetaan ELY-keskukselta
    - Eviran [lomake 9 c](#)

Luonnonmukainen tuotanto

Luomuvalvontalomake 9c

- Lupa käyttää tavanomaisesti tuotettua lisäysaineistoa
- Lupa käyttää kemiallisesti peitattua lisäysaineistoa, jota ei ole tuotettu luonnonmukaisen tuotantotavan mukaisesti

ELY-keskuksen merkintöjä

Päivämäärä	Dnro

Lomake pyydetään täyttämään selvästi tekstaten tai koneella ja palauttamaan ELY-keskukseen - viimeistään 1.5.

1. HAKIJAN TIEDOT	Viljelijän nimi		Tilatunnus
	Viljelijän lähiosoite		Postinumero ja -toimipaikka
	Puhelinnumero		
	Sähköpostiosoite		ELY-keskus

2. LUPA KÄYTTÄÄ TAVANOMAISETI TUOTETTUA LISÄYSAINESTOA	Laji	Lajike	Käyttömäärä (kg/kpl)
	Luvan peruste (ks. täyttöohjeet) valitse vain yksi kohta		
	☐ (a) Ei saatavana luomuna: Viljeltävästä lajista ei ole rekisteröity yhtään lajiketta luomulisäysaineistorekisteriin ☐ (b) Toimitusvaikeus: Yksikään myyjä ei pysty toimittamaan lisäysaineistoa ennen kylvöä tai istutusta, vaikka viljelijä on tilannut lisäysaineiston hyvissä ajoin. Lisää yksityiskohtaiset perustelut. ☐ (c) Soveltumaton lajike: Lajiketta, jota viljelijä haluaa käyttää, ei ole rekisterissä eivätkä rekisterissä olevat lajikkeet sovellu tuotantoon. Anna yksityiskohtaiset perustelut ☐ (d) Tutkimuskäyttö tai lajikkeen suojele. Anna yksityiskohtaiset perustelut. ☐ (e) Uuden lisäysaineiston tuotanto omaa käyttöä varten. Lisää tieto kylvöalasta (ha tai m ²) tulevalle kasvukaudelle kohtaan "Perustelut".		
Perustelut			
☐ Liitteenä erillinen selvitys tai suunnitelma			

Lupahakemus 9c

- Lupaa haettava ennen istutusta
- Hakemuksessa **oltava myös perustelut**, miksi lupaa haetaan
  - a) Ei saatavana luomuna
    - kun viljeltävästä lajista ei ole rekisteröity yhtään lajiketta luomulisäysaineistorekisteriin eikä laji tai lajikeryhmä ole merkitty Eviran yleiseen lupaan
  - b) Toimitusvaikeus
    - luomulisäysaineistorekisteriin eriä ilmoittanut myyjä ei pysty toimittamaan lisäysaineistoa ennen istutusta, vaikka luomuviljelijä on tilannut lisäysaineiston hyvissä ajoin
  - c) Soveltumaton lajike
    - kun lajiketta, jota viljelijä haluaa käyttää, ei ole luomulisäysaineistorekisterissä eivätkä muut rekisterissä olevat lajikkeet sovellu tuotantoon (Kasvinsuojelullinen riski perusteena)
  - d) Tutkimuskäyttö
  - e) Uuden lisäysaineiston tuotanto omaa käyttöä varten
    - kun kyseessä on uuden lisäysaineiston tuotanto viljelijän omaa käyttöä varten esim. tavanomaisesti tuotettujen emotaimien hankinta

Poikkeusluvut tavanomaisille taimille ja kasvulliselle lisäysaineistolle:

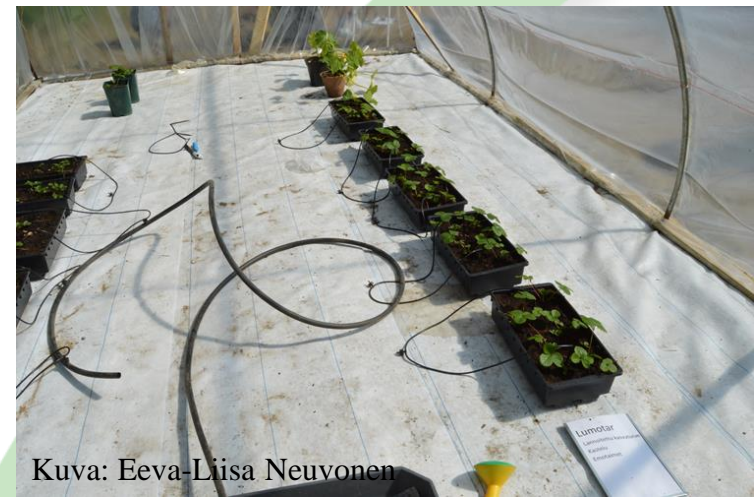
1. Lupa tavanomaisen kasvullisen lisäysaineiston käyttöön
  - esim. mansikan rönkyille tai rönkytastokkaille, (omenan pistokkaat, vadelman juurakkopistokkaat ja herukkapensaiden taivukkaat)
- Lupaa **ei** voi myöntää kokonaisuun tavanomaisesti kasvatettuihin **satotaimiin**
  - esim. mansikan juurelliset rönkytaimet, frigo-taimet jne.

Kuva: Eeva-Liisa Neuvonen

Poikkeusluvut tavanomaisille taimille ja kasvulliselle lisäysaineistolle:

2. Lupa tavanomaisesti tuotettujen **emotaimien hankintaan**
  - Kun viljelijä tuottaa näistä taimia omaa käyttöä varten
    - esim. mansikan emotaimille voi saada luvan rönsyjen tuottamista varten
    - Ensimmäisen vuoden rönsyt ovat tavanomaisia
    - Istutusvuotta seuraavalla kasvukaudella saadaan luonnonmukaisia rönsyjä

Kuva: Eeva-Liisa Neuvonen

Lisäysaineiston käyttö tai markkinointi luonnonmukaisesti tuotettuna lisäysaineistona

Evira

Kasviryhmä	Käyttö (ja markkinointi luomulisäysaineistona)	Esimerkki
Yksivuotiset kasvit, mukaan lukien yksivuotiset syysmuodot (kuten vehnä, ohra, ruis, herne)	Kun emokasvia on kasvatettu luonnonmukaisesti yksi sukupolvi	Tavanomaisesti tuotettu kauransiemen kylvetään luomutuotannossa olevaan peltoon. Saatava sato on luomutuotettua siementä.
Monivuotiset siemenkasvit (nurmikasvit kuten timotei, apila, vuohenherne)	Kun emokasvia on kasvatettu luonnonmukaisesti kaksi kasvukautta	Tavanomaisesti tuotettu timotei kylvetään luomutuotannossa olevaan peltoon. 1. vuonna saatava siemensato on tavanomaista ja 2. vuonna saatava siemensato on luomua.
Monivuotiset kasvillisesti lisättävät kasvit (kuten mansikka, raparperi, omena)	Kun kantakasvia on kasvatettu luonnonmukaisesti kaksi kasvukautta.	Tavanomaisesti tuotettu mansikantaimi istutetaan luomutuotannossa olevaan peltoon. 1. vuonna saatavat rönnyt ovat tavanomaisia ja 2. vuonna saatavat rönnyt luonnonmukaisia.

Poikkeusluvut tavanomaisille taimille ja kasvulliselle lisäysaineistolle:

3. Lupa tavanomaisen kasvullisen lisäysaineiston hankintaan, jota ei ole emokasvista irrottamisen jälkeen käsitelty tuotteilla, joita ei sallita luomutuotannossa

->”Teinitaimet”

- esim. tavanomaisista emotaimista kerättyjä rönsyjä tai pistokkaita, jotka on juurrutettu luomutuotannossa sallituilla lannoitteilla lannoitettuun turvealustaan, eikä kemiallista kasvinsuojelua ole käytetty rönsyjen irti leikkaamisen jälkeen
- *Näin kasvatettua taimea, esimerkiksi tavanomaisesta mansikan rönsypistokkaasta rönsytaimeksi kasvatettua taimea, kutsutaan ”teinitaimeksi” erotuksena luomutaimesta ja tavanomaisesta taimesta.*
- Luvan myöntää Ely-keskus toimijakohtaisesti tai Evira yleisellä luvalla
- Kasvatustavan osoittamiseksi kirjallinen vakuutus taimien tuottajalta.

”Teinitaimet”

- Eroaa luomutaimesta ja tavanomaisesta taimesta:
  - Sitä voi käyttää satotaimena kuten luomutaimena
  - Mutta sitä ei voi myydä luomutaimena
  - Nopeuttaa taimien saantia esim. tervetaimista

Kuva: Jaana Auer

”Teinitaimet”

- Luomuviljelijä, joka tuottaa itselleen taimia tavanomaisista emotaimista
  - teinitaimimenetelmällä voi nopeuttaa taimien saantia vuodella
  - Lupa ELY-keskuksesta tavanomaisesti tuotettujen emotaimien **hankintaan**
  - Ensimmäisen vuoden rönsyt voi juurruttaa luomuhyväksytyyn kasvualustaan ja käyttää satotaimina
  - Niiden **käyttöön** tarvitaan kuitenkin lupa ELY-keskukselta, koska ne ovat statukseltaan tavanomaisia
  - Luvat voi hakea samalla kertaa

”Teinitaimet”

- Tavanomainen taimituottaja voi tuottaa teinitaimia liittymättä luomuvalvontaan
- Taimet ostava luomuviljelijä tarvitsee [kirjallisen vakuutuksen](#) taimituottajalta luonnonmukaisesta kasvatustavasta
- Sekä ELY-keskukselta poikkeusluvan tavanomaisen lisäysaineiston hankintaan

Taimituottajan vakuutus

Ilmoituksella taimituottaja vakuuttaa:

- Taimien lähtöaineistona käytetty tavanomaisesti kasvatettuja emokasveja
- Taimia ei emokasvista irrottamisen jälkeen ole käsitelty tuotteilla, joita ei sallita luomutuotannossa ja
- Taimet on hoidettu erillään tavanomaisesti tuotetuista eristä
- Taimituottaja vastaa allekirjoituksellaan ilmoituksen pätevydestä

TAIMITUOTTAJAN ILMOITUS

valvottuun luonnonmukaiseen viljelyyn tarkoitettujen taimien alkuperästä ja kasvatuksesta

Tämä ilmoitus koskee luomutuotantoon tarkoitettuja taimia tai muuta kasvillisesta lisäystä lisäysaineistoa, jotka olen luovuttanut luomuvalvontaan kuuluvalla toimijalle

Tiedot taimierästä

Laji, lajike	
Määrä	
Kasvatuspaikka tai -paikat	
Vastaanottaja (luomuvalvontaan kuuluvalla toimijalla tai taimia myyvä vähittäiskauppa)	
Ilmoitan, että	
<ul style="list-style-type: none"> • taimien lähtöaineistona on käytetty tavanomaisesti kasvatettuja emokasveja, • taimia ei emokasvista irrottamisen jälkeen ole käsitelty tuotteilla, joita ei sallita luonnonmukaisessa tuotannossa ja • taimet on hoidettu ja kasvatettu erillään tavanomaisesti tuotetuista eristä.	
Annan luvan elintarviketurvallisuusvirasto Eviralle, Eviran valtuuttamalle tarkastajalle tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle luvan tarkastaa tämän ilmoituksen paikkansapitävyyden ja ottaa tarvittaessa näytteitä analyysistä todistamista varten.	
Vastaan allekirjoituksellani tämän ilmoituksen paikkansapitävyydestä.	
Paikka ja aika	
Allekirjoitus ja nimen selvennys	
Ilmoituksen antajan osoite ja puhelinnumero	

Siirtymävaiheen aloittaminen uudelleen monivuotisen kasvuston perustamiseksi

- Viljelijä voi aloittaa lohkon siirtymävaiheen uudelleen vapaaehtoisesti, mikä mahdollistaa monivuotisten, erityisesti puuvartisten kasvien tavanomaisten taimien käytön
- Ilmoitus ELY:lle
- Siirtymäaika on vähintään kolme vuotta luomutuotteiden satoa.
- **Voi aiheuttaa rinnakkaisviljelytilanteen!**
  - >tarvitaan ELY-keskuksen lupa

Siirtymävaihe 3 v.

- Lohkoja viljeltävä luomuehdoin
- Siirtymävaiheen pituus monivuotisilla kasveilla:

Taulukko 4. Siirtymävaiheen pituus.

Kasviryhmä	Tuotteen markkinointi mahdollista siirtymävaihetuotteena, jos	Tuotteen markkinointi mahdollista luomutuotteena, jos
Yksivuotiset tuotteet (esim. ohra, porkkana)	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 24 kuukautta ennen kasvin kylvöä
Monivuotiset nurmikasvit (esim. timotei, apila, vuo-henheme) rehuksi	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 24 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta
Muut monivuotiset kasvit (esim. mansikka , raparperi, omena)	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 36 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta

Kuva: Eeva-Liisa Neuvonen

ProAgria Keskusten ja ProAgria Keskusten Liiton
johtamisjärjestelmälle on myönnetty ryhmäsertifikaatti

Lisätietoja

- Luonnonmukainen tuotanto 1, Yleiset ja kasvintuotannon ehdot 6.painos
- Sampsa Heinonen, Evira
- Puutarha&kauppa 16.5.2017
- Luomulehti 5/2017 ja 1/2018

PRO
Agria

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Luke
LUONNONVARAINKESKUS

PRO
Agria Keski-Suomi

jamk.fi
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

ProAgria Keskusten Liiton
hyönnetty ryhmäsertifikaatti

Luomuliiketoiminnan kehittäminen Keski-Suomessa

- Luomumansikan havaintopelto

Mukana

- Jaana ja Tuomo Auer Multialta
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Luke
- ProAgria Keski-Suomi

Kuva: LuomuKS-hanke

Mansikkapellon kartta

<p>Biotiiti + komposti lannoitettu alue</p> <p>Syys- ja talviharsot puolelle alueesta</p> <p>Tihkukastelu on/ei</p> <p>Lajikkeet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Honeoye - Polka - Bounty 	<p>Biotiitti lannoitettu alue</p> <p>Harsot koko alueelle</p> <p>Tihkukastelu on/ei</p> <p>Lajikkeet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Honeoye - Polka - Bounty 	<p>Lannoittamaton alue</p> <p>Syys- ja talviharsot puolelle alueesta</p> <p>Tihkukastelu on/ei</p> <p>Lajikkeet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Honeoye - Polka - Bounty 	<p>Katedemo</p> <p>Biotiitti + kompostilan noitettu</p> <p>Tihkukastelu on</p> <p>Katteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olki • Ruokohelpi rouhe • Musta muovi <p>Lajike Polka</p>	<p>Taimi tuotantom o</p> <p>Muovihuone: Tippukastelu</p> <p>Avomaa: Tihkukastelu Ruokohelpi ja Tattarinkuori kate</p> <p>Taimien juurrutus avomaalla ja muovihuone essa</p> <p>Emotaimilajik keet: Lumotar Polka</p>
---	---	--	---	---

Perustamistoimet – esikasvi, muokkaus, lannoitus

Esikasvina valkosinappi

Kokeiltavat lannoitusvaihtoehdot:

1. Lannoittamaton
2. K-tason korjaus biotiitilla 7 tn/ha
3. K-tason korjaus ja peruslannoitus Biotiitti 7 tn/ha+ lantakomposti 36 tn/ha

Kuvat: Minna Häkkinen

Mansikan luomuviljelmän perustaminen ja hoito

- Perustamislannoituksen merkitys:
Lannoittamaton – Biotiitti -- Biotiitti + lantakomposti
- Syys- ja talviharson käytön vaikutus satoon
- Tihkukastelun vaikutus satoon
- Lannoituksen, kastelun ja harson käytön vaikutus eri lajikkeisiin (Honeoye, Bounty, Polka)
- Katevaihtoehtoja muoville (ruokohelpirouhe ja olki)
- Opinnäytetyö tulossa Minna Häkkinen, JAMK

Mansikan luomutaimien tuotantoratkaisut tilalla:

- Emotaimet muovihuoneessa vs. avomaalla
- Katteen vaikutus (tattarinkuori/ruokohelpirouhe)
- Taimien juurrutustapa
- Luomulannoitusvaihtoehdot, kasvualustavaihtoehdot
- Viljelyhygieniä ja kasvinsuojelu

Kuva: Jaana Auer